Zalai Károly

Avignoni emlék

7.

Nem tudja, mennyi ideig volt „távol”. Pár pillanatig úgy érzi, mintha nagyon-nagyon messziről gyalogolt volna vissza arra a helyre, ahol magához tért. Ez a magáhoztérés-érzés egy újabb filmként jelenik meg előtte. Szinte plasztikusan látja, hogy két része van. Az egyik olyan, mintha magatehetetlenül, egy sötét barlangban feküdne, míg a másik – ezer akadályon át – elindul önmaga felé. Amint ezen a képsoron tűnődik, megérzi, hogy elszállt belőle az istenhit, az eufória. Vagyis, hát, döbben rá, ő ugyanaz maradt, aki korábban – az első ébredése körüli időkben – volt, viszont fölfedezte lényének különböző oldalait. Az egyiket jobban ismeri, ez irányítja közvetlenül, viszont van benne valaki: az az ismeretlen másik, akivel ugyan semmiféle „személyes” kapcsolata nincs, ám egy csomó titokzatos emlékképet szeszélyesen föl-fölvillant előtte. Olyan ez az egész, mintha valaki súgna neki; és ő csak azt a szöveget ismételné, amit ettől az ismeretlentől, a súgótól hall. Ezzel az „ő”-vel, aki talán egykori énje, képtelen kapcsolatot teremteni. De talán, ha türelmes, s újra meg újra fölsorakoztatja emlékképeit, a bögrét, a hattyút, a hangokat és illatokat, akkor talán majd rés keletkezik ezen a burkon, ami körbefogja, s mindent eltakar előle. Erre megint eszébe jut a repülése, újra látja az alatta elsuhanó utat, fölvillan előtte a lépcsőház, az ovális tér, a háztetők, a komp, a park, az asztalnál ülő három emberrel, a jegenyesor és a rét, ahol leheveredett. Megpróbál valamit megragadni, s megint rádöbben, hogy képtelen irányítani a figyelmét, amelyet úgy sodornak tovább az újabb és újabb képek, mint a tenger a parti homokot. Tengerpart és homok! Honnan az istenből jönnek ezek a képek!? Megőrült volna!? Hallucinál!? Nem! Igenis jelen van! És már pontosan tudja, hogy mindig tovább, messzebbre jut a gondolataiban, ha nem magáról képzeleg. Most már biztos tapasztalatként összegzi a megállapítást, hogyha énként próbálja definiálni magát, nem jut semmire. Ám, ha másról, másokról gondolkodik, ezernyi minden eszébe jut. Abban reménykedik, hogy talán ezek segítik majd tovább; ezen az úton kell tovább haladnia! El kell felejteni az „én”-t, mert csak „ő”-ként tágul a láthatár. Ha akarja, bármikor leírhatja odakint az utcát! Mit érdekli, hogy talán nem is létezik ez az utca!? Hiszen látja!!! Látja, hogy rengetegen járnak-kelnek rajta. S ha közelebb fókuszál a tekintete, újra megpillantja a férfit, aki láncon medvét vezetett! Igen, ott a medve! Távolabb meg a hajó,

hosszú sorban várakoznak előtte autók. Nicsak, egy teherautó sódert önt ki az útra, a közeli templom előtti téren pedig gyerekek fociznak. Ezt látta volna a levegőből? Nem tudja eldönteni. Az egyik sarkában fehér kuktasapkás szakács nagy kosár gombát cipel, redőnyt húznak le szemben, és egy szökőkútban galambok fürdőznek. Mennyi mindent lát, s mindenről tudja, hogy micsoda. Teljes biztonsággal lépdel ebben a térben, ezen a téren, nem kell hozzá láb, test, semmi. Ott van vagy itt? És miközben az utcát nézi, valami megemelkedik benne, és egyszerre úgy érzi, mintha ez az érzés tovább lökné, tehetetlenül sodródna, pörög-forog, repül, aztán csattanást hall. Megijed. Ugyanakkor örül az érzésnek, mert olyan, mintha ismerős lenne. Ez az ő érzése, ezt már átélte valamikor. De mikor? Újra meg újra nekifut, de nem születik újjá benne az iménti érzés. Mintha ladikban ülve vízen úszna. Kezében horgászbotot tart, látja a végén a horgot a csalival, mint valami nyaklánc, úgy lóg a vízbe. Most egy nőt pillant meg, aki hajat mos, medál fityeg a nyakában, a kis aranyhorgony nedves bőréhez tapad, fekete hajkoronája mint valami zuhatag a vállára omlik. Föl-egyenesedik és mosolyog. Gyönyörű nő. Átöleli. Átölelik egymást. Egy ágat lát közben, amelyről – fejecskéjét behúzva – épp egy rigó ugrik le a mélybe, és a lábait úgy mozgatja, mintha víz alatt úszna. Megint süt a nap, minden ág végében picinyke üveggolyó ragyog. És ő a szívében érzi, ahogy a rügyek duzzadnak, a gyökerek pedig mohón nyalintják, szopják, szívják az életet. Igen, ez az ő szíve! De nem ér rá ezzel a gondolattal foglalkozni, mert egyre gyorsabban változnak körülötte a képek. Az eget látja, fény csillan meg a felhők között, és egyszerre rádöbben, hogy forog, pontosabban lebeg, s ebben a lebegésben látja meg maga körül az állandóan váltakozó képeket. Mintha űrhajós lenne, aki egy fehér zsinóron függve odakint úszik a végtelen térben. Amint ezen a fantasztikus látványon töpreng, egyszerre csak beleremeg a fölfedezésbe.

8.

Hát erre miért nem gondolt eddig!? Magától értetődő, óriási gondolat! Nem teremtő, hanem teremtett. Azért nem jutott eddig tovább, mert hibásan következtetett. De így már pontosan látja és érti a helyzetét. Azért van sötétben, azért nem lát, mert a női test burka öleli körbe. Túszként él, már van agya, szíve, mindene, de az anyjához van kötve, innen származik a zsinór, a köldökzsinór érzése. Vajon hányadik hónapban vannak? Hol fog világra jönni, ki lesz az anyja, ki az apja? Hát, így néz ki a főtúsz-élet, összegzi gondolatait. Igen, egy korábbi létezésben (majd megpróbálja kitalálni, mikor és hol volt ez a létezés) már hallott arról, hogy a lélek örök.

Ő most egy ilyen örök lélek birtokosa, amely már, ki tudja, hányszor élt, s mi mindent tapasztalt? Nyilván az általa megélt és megtanult dolgok munkálkodnak „még" benne. Innen származik az érzés, hogy minden oly ismerős, ugyanakkor fölfoghatatlanul távoli. Talán így és ezt éli át minden embrió, csak épp, amikor világra jön, a szülés, a születés hatalmas megrázkódtatása kiradíroz mindent a fejéből. Még nem született meg, ezért tud oly sok mindenről. Aztán majd mindent elfelejt, hogy újra megtanulja. Még az anyja hasában van, ebben a behatárolt végtelenségben, az anyai univerzum csillagai között. De az is lehet, jut eszébe, hogy a többi baba nem él át ilyesmit. Csak ő van ilyen különleges helyzetben! Boldogság önti el, s úgy dönt, kiélvezi ezt a csodálatos ajándékot, hogy ím, az anyja hasában fantasztikus utazásokat tehet. És védett helyen van. Ezért nem éhes. Miért is foglalkozna a testével!? Most teljesen mindegy, hogy fiú lesz-e vagy lány. Van ideje. Újra elfárad, de most már nem aggódik, nem küzd az érzés ellen. Alszik, ha kell, s ha fölébred, további utazásokat tesz, mindenhova ellátogat, amit a fantáziája és az emlékei megengednek. Most már nem kell aggódnia. A lehető leglazábban hagyja, hogy a képzelete csapongjon. Biztosan azt látja meg, amire a lelkének szüksége van. A babák hallanak, hiszen van fülük. Ezért érzi úgy, hogy ezt-azt meghallott már. Megint a szíve jut eszébe. Micsoda őrület! Volt egy pillanat, amikor a mozdulatlan hús egyszerre csak pulzálni kezdett. Talán akkor élte át a teremtés misztériumát, amikor a szíve az elsőt verte, és ez ébresztette föl a lelkét. Tulajdonképpen akkor kezdett élni. Azóta figyel, hallgatózik és elmélkedik. Úgy dönt, hasznosan fogja eltölteni az előtte álló időt. Vajon tőle függ-e, mikor születik meg. Vagy ugyanúgy el van „rendelve" a születés, mint a halál? Már megint fölösleges dolgokkal foglalkozik! Elhatározza, hogy mostantól nem töpreng, nem vívódik, hanem csak lebeg; mintegy kiszáll magából és nézi a „filmet", amivel addig szórakoztatja magát, ameddig meg nem születik. És ez a döntése egyszeriben megnyugtatja.

9.

Valaki nevet. Jóízűen és hosszasan. Egy férfit lát, aki egy kerti széken ül. Bal keze sötétkék zakójának a zsebében. Egy követ simogat, amit pár napja a tengerparton talált. Most újra fölvillan előtte a homokos tengerpart képe, s tudja, hogy a férfi itt találta a követ, amit a zsebébe tett. A férfi másik keze az ölében nyugszik, fején kalap, a szájában cigaretta. Ki mondott valami vicceset? Ekkor újra megpillantja a fehér selyemruhás nőt, aki szinte már ismerősként jelenik meg előtte. Hatalmas élvezettel

issza magába a látványát, amely egyre szilárdul, már-már úgy érzi, akár meg is érinthetné. Mintha megérkezett volna, olyan meghittnek tűnik ez a jelenet. Hát persze, ezt az asztalt látta fölülről egyik álmában. Elrepült fölötte. Ez lett volna a célja? Itt kellett volna megállnia? Szíve, úgy érzi, hangosan dobog, s valami örömteli árad szét egész testében. Ám amint a lábaira, a kezére, a szívére gondol, sápadni kezd a kép: el akar tűnni minden. Ezért aztán hamar a jelenet felé fordul. Szerencsére ott vannak megint, mind a hárman. A férfitól jobbra, ugyancsak kalapban és sötét vászonöltönyben egy másik férfi ül. Ahogy a két férfit bámulja, két név jut valahonnan az eszébe: Jules és Jim. Igen, így hívják őket. Fogalma sincs arról, miféle sugallat nyomán született meg benne a gondolat, de szinte biztos abban, hogy ez a Jules és Jim barátok, a nőt pedig Catherine-nek hívják. Úristen, árad szét benne a bizonyosság, valahonnan tudja, hogy Jules a nő férje! Onnan ez a hanyag tartás, ez a lazaság! Boldog, hisz nemrégiben vette feleségül, és ez a nászútjuk. Szeretik egymást. A szeretet érzésén szeretne elgondolkodni, de közben fölvillan előtte az űrben forgó földgolyóbis képe. Ezt kezdi nézni, ám a kép halványulni kezd, újra rátelepedik a már jól ismert félelem és a bizonytalanság. Nem, nem szabad semmit sem akarni, parancsolja magának! Hagyni kell, hogy ússzon minden, miként ő, imént, abban a ladikban. El kell engedni az összes „idegen" képet, amely kiragadja a sodrásból! Ilyenkor tovább peregnek a filmkockák. Ott időzhet a parkban, ennél az asztalnál, ahol egyre több részletet vesz észre. Így ni! Megint látja őket! A nő kék, magassarkú nyári cipőt visel, tejeskávét iszik egy porcelánbögréből, ami ott áll előtte az asztalon. Ezt a bögrét érezte meg az imént az ujjaival, erre emlékeztek az ujjai! De ki ez az „ő"? Az ő egykori énje lenne? Továbbra sem tud válaszolni, mert közben megragadják gondolatait a napfényfoltok, amelyek a murvával fölszórt sétányon ragyognak. Hagyja magát, s óvatosan Jimet kezdi lesni. És ekkor eszébe jut még valami rendkívüli. Ezek hárman egy avignoni parkban ülnek!

10.

Valahonnan pontosan emlékezett, hogy volt egy olyan élet, amikor az általa látott három ember Avignonban tartózkodott. Avignon egy francia város. Ezt is tudta valahonnan! De, döbben rá, neki ez az Avignon csak ezt a képet jelenti, amelynek részletei most újra fölvillannak előtte, ha lehet még élesebben, mint korábban. Ott van előtte a napfényben fürdőző park, a székek, a fák és a három ember. Két férfi és egy nő. A három közül az egyik ő lenne!? De melyik!? Miközben mind a hármat alaposan meg-

nézi, rádöbben, ő minden bizonnyal nincs a képen, hiszen mindegyiket látja. Balra Catherine, fehér ruhában. Vele szemben Jules, aki jobb kezével épp belső zsebébe nyúl, jobbra pedig Jim, akinek a szájában cigaretta fityeg. Ő játszik zsebében a kaviccsal! Igen, a kavics! Ha volna szája, s képes lenne bármilyen hangot kiadni magából, most fölkiáltana, hiszen a kavics nem látható a képen, azt ő érezte, pár pillanattal korábban. Ha a kavics nála volt – márpedig len biztos az érzésben, hogy a kezében tartotta –, akkor mégis ő az, aki cigizik, neki van a jobb keze a zsebében, ahol – most már teljesen biztos benne – ott lapul az a sima kavics. Ő lenne Jim? Hiába töpreng ezen, megint növekedni kezd körülötte a sötétség. Gyerünk vissza a képhez, ne légy türelmetlen! Maradj itt, ahol már szinte otthonosan mozogsz, utasítja magát, mert érzi, ha elkalandoznak a gondolatai, azonnal gyengülni kezd. Újra körbehordozza a tekintetét rajtuk. Most már azzal az érzéssel, hogy egyszer valamikor ő volt a jobb oldali férfi. Az ő szemével nézve, egyre több dolog jut eszébe a képről. Biztos abban, hogy ez a Catherine nevű nő mosott hajat, és ő viselte azt a picinyke horgonyt formáló aranymedált a nyakában. De mikor volt ez az iménti hajmosás!? Álmában? Egy másik életben? Megint félni kezd, méghozzá attól: minél több részlet veszi körül, annál átláthatatlanabb lesz minden. Ráadásul egy csomó olyan titokzatos apróságról tud már, amelyek – úgy tűnik – összefüggnek ezzel a jelenettel. Hisz látta, sőt átélte, hogy ez a nő hajat mosott. Látta nedves hajtincseit és a medált a nyakában. A bőrét! Akkor meg miért nem tudja, hogy ez mikor és hol történt!? Lehet, hogy csak képzeleg. Odaképzelte magát a nő közelébe, s vágyálmaiban látta a hajmosást? Hisz, jut eszébe, nem is olyan régen még úgy gondolta, hogy önmaga álomképeivel szórakoztatja magát; filmet vetít maga elé, innen ez a mozi-érzet. És amint erre gondol, nem csupán látja a jelenetet, hanem már a szereplők hangját is hallja. Ott ül közöttük!

Catherine kalapja finom árnyékot vet arcára. Ölében táska. Igen, ide, ebbe a parkba kell behatolnia, ebben a képben kell megkapaszkodnia, ez az ő első támpontja, a „fehér kályha". Innen kell elindulnia, nehogy megint elvesszen a sötétségben. Végre valami biztos pont! Ha széken ülne, most hanyagul hátradőlne. Pontosan tudja. Vagyis, hát, emlékezik. Igen, egyre több emléke van, szélesedik, erősödik a világ benne és körülötte. Ott van velük és közöttük. Amint „kinyitja a szemét", azonnal megpillantja őket. Ha lehet, közelebb vannak hozzá, mint ezelőtt bármikor. Annyi részletet lát, hogy szinte megszédül tőle. Egyet ki kell választania! Ekkor egy székre esik a pillantása. A szék nyugodtan áll a háttérben egy fatörzs mellett. Üres. Ez valahogy megnyugtatja. Szeretne ráülni, de amint elindul feléje, mozogni kezd megint minden. Mintha repülne, de nem a

magasban, hanem a föld fölött. Látja az alatta elsuhanó utat, mely a lemenő nap fényében csillog, és amikor előre néz, megint megpillantja az utcát, ahol egy kék munkaruhás férfi láncon medvét vezet, egy teherautó sódert önt ki az útra, gyerekek fociznak egy templom előtt, ott a szakács, aki nagy kosár gombát cipel, egy napsütötte ház egyik ablakában redőnyt húznak le, és egy szökőkútban galambok fürdőznek. Szeretne megállni, de valahol legbelül, az érzetek mélyén tudja, hogy tehetetlenül sodródik. Megint jön a ladik, horgászbot, látja a végén a horgot a csalival, mint valami nyaklánc, úgy lóg a vízbe. Ott a nő, medál fityeg nyakában, a kis aranyhorgony nedves bőréhez tapad, fekete hajkoronája a vállára omlik. Fölegyenesedik és mosolyog. Gyönyörű nő. Átöleli. Átölelik egymást. Valaki suttog. Azt suttogja, hogy Catherine, édesem. Egy ágat lát, amelyről – fejecskéjét behúzva – épp egy rigó ugrik le a mélybe. Tudja, hogy elalszik, és jönnek az álmok. Szeretne ébren maradni ott, Avignonban, de nem tud. Fáradt. Végtelenül fáradt.

11.

Még nem nyitotta ki a szemét, de érzi, hogy ébred. Vagyis, gondolja, még nem tért vissza, mintha függöny mögött lenne. Összpontosít, most, suttogja (suttogná, ha tudna beszélni) s félre rántja a képzeletbeli függönyt. Ébren van! Él! Jutalmul napsütés fogadja. Ott van „annál" az asztalnál és „abban" a parkban! Megint. A sárguló lombok között őszi fény ragyog, pörögve hullanak a sárga levelek a murvára és halkan koppannak a sétányon. Hallja! Fölnéz az égre, amelyen egyre növekvő foltok terjednek szét. Fehérek és feketék. A fehérben fekete hattyúk úsznak; a feketében egy fehér hattyú, amelyik a világosba érve csaknem láthatatlanná válik. Majd mintha valamilyen lépcsőn menne lefele, odvaspenészes, mégis meghitt illat csapja meg az orrát, és finom földbarna cirókálást érez a szemhéján. Azt gondolja, újra elaludt. Hiszen álmodott, de mindebből már csak a hattyút tudja fölidézni. Valaki nevetett. Jóízűen és hosszasan. Erre ő is elmosolyodik. Érzi, hogy mosolyog. Közben megjelenik az asztal, látja a férfit, aki hanyag tartásban, kalappal a fején a széken ül. Megint ott a nő vele szemben, fehér selyemruha, kalap, kék szalag, és az ölében táska. Az is kék. Benne pudrié kis tükörrel, fésű, iratok. Tudja! És most már nem érdekli, hogy honnan. És ott van a másik férfi is. Kicsit távolabb. De hol van ő!? Ott van „benn" a képben? Vagy csak nézi? Mert megint „kívülről" látja őket. Balra a nő fehér selyemruhában és fehér kalapban, szemben és jobbra pedig a két férfi. A jobb oldali egy kerti szék támlájának dől, bal kezét sötétkék zakójának zsebébe rejti, a másik

enyhén ökölbe szorítva, laza tartásban az ölében nyugszik. Szájában cigaretta. És akkor eszébe jut a kavics. Nyugtalan lesz tőle, hogy akkor most kinek a kezében volt? De nem akar ezen tovább töprengeni, hanem most inkább a másik férfit figyeli, aki dacára a meleg ősznek, szorosan begombolt fehér inget visel, sötétkék nyakkendőt s még mellényt is. Megint egy fölismerés, ami fölizgatja. Azt gondolta, hogy ő a „jobbra ülő". Akkor ő az, aki cigarettázik, az ő szemével nézi, konstatálja, kommentálja az eseményeket? Igen, ő lehet az, hiszen rajta keresztül az egész jelenet világosabb. A másik férfi épp azt taglalja, hogy azért nem hozott magával nyári öltönyt vagy egy világosabb nadrágot, mert azt gondolta, hogy hűvös az ősz Avignonban. Miért nem kérdeztél meg minket, jegyzi meg ő, és beleszív a szájában fityegő cigarettába. Elárultuk volna neked, hogy Avignonban mindig süt a nap, mert ez Provence…

12.

Alighogy ehhez a mondathoz ér, mint valami özönvíz, ellepik, beborítják az emlékek. Mert most már azt is tudja, ha a végére jár ennek az „avignoni történetnek", mindenre rá fog jönni. Ezért aztán újra meg újra nekiveselkedik a képnek, és most már szinte magabiztosan fürdőzik a látványban, és pontosan tudja, hogy Jim azért tartja magát ilyen lazán, mert boldog. Övé ez a gyönyörű nő. Jim krémszínű nyári cipőt visel, a legjobb párizsi szalonban csináltatta. Még töri a lábát, hiszen vadonatúj. Nemrégiben vette feleségül Catherine-t, aki őt választotta, bár egy ideig Jules is csapta neki a szelet. De hát Jules nem rúghat labdába a talpig sportsman, a fess és barna bőrű Jim mellett. Jules-nek tejfehér a bőre, mindamellett merev s udvariaskodó mafla férfi, aki minden pillanatban elpirul. Ráadásul Jimé a sikeres ügyvédi iroda Párizsban, így aztán megengedheti magának, hogy az őszt Avignonban töltsék. Sőt még Jules-t is meghívta, aki szintén az irodában dolgozik: az alkalmazottja. Hármasban könnyebb eltölteni az időt. Van mindig beszédtéma, és Catherine, ha többen foglalkoznak vele, kevesebbet hisztizik. Most is milyen felszabadultan nevet, amint Jim Jules-en köszörüli a nyelvét. Jim ugyanis épp azt hangoztatja, Jules azért észleli lassabban a valóságot, mert furtonfurt álmodozik. Talán azt sem tudja, hogy már rég nem Párizsban vannak. Beöltözött, mintha rövidesen esni kezdene az eső. Pedig, ha kinéz reggel a szálloda ablakából, látnia kellett volna a kék eget és a ragyogó napsütést, ami nemigen jellemző az őszi Párizsra. Jules persze elpirul, Jim pedig mosolyogva beleszív cigarettájába úgy, hogy közben a szájában fityeg a bagó. Nagyon lezsernek érzi magát és még az sem érdekli, hogy a

zakójára pottyan néha a hamu. Ilyen az ősz Avignonban, gyerekek, rikkantja, jó ötlet volt ide jönni, úgye, kérdezi, és azon töri a fejét, ne rendeljen-e egy pohárka bort. Igen, ez nagyon vagány lenne: Avignonban borocskát szopogatni egy kora őszi délután...